

بهش : زمانی کوردی

کۆلیژ : زمان

زانکۆ : سه لآحه ددین

بابهت : وشه سازی

په رتووکی کۆرس : قۆناغی دووه م – سمیستهری یه که م

ناوی مامۆستا : هه ژار قادر اسماعیل

سالۆ خویندن : 2023-2024

پەرتووکی کۆرس

Course Book

1. ناوی کۆرس	وشەسازی
2. ناوی مامۆستای بەرپرس	هەزار قادر اسماعیل
3. بەش / کۆلیژ	زمانی کوردی / کۆلیژی
4. پەیوەندی	ئیمیل: hazhar.ismail@su.edu.krd
5. یەکەیی خۆیندن (بە سەعات) له هەفتهیهك	بۆ نموونه تیۆری : (3)یهکه , که دهکاته (3) کاتژمێر له هەفتهیهکدا. پراکتیک: نموونهی پراکتیکی بۆ بابەتە تیۆرییەکان دەهیندریتهوه.
6. ژمارەیی کارکردن	(6) کاتژمێر, پۆژانی : دوو شەممە , پێنج شەممە
7. کۆدی کۆرس	
8-پروفایلی مامۆستا	له ساڵی 1980 چوومهته بهر خۆیندن لهساڵی 1996 پهیمانگای ناوهندی مامۆستایانی ههولێرم تهواو کردوو ، له ساڵی 2004 بهدهستهێنانی برۆنامهی بهکالۆیۆس له کۆلیژی پهروهردە- بهشی زمان و ئهدهبی کوردی- زانکۆی سهلاحهددین. دوو سال وهکو معید کارم کردوو له کۆلیژ . له ساڵی 2009 بهدهستهێنانی برۆنامهی ماستەر له بواری دهنگسازی -له کۆلیژی زمانی زانکۆی سهلاحهددین - له شاری ههولێر. له ئیستادا وهکو مامۆستا وانه دهلیمهوه له کۆلیژی زمان ، بهشی زمانی کوردی.

<p>مؤرف - مؤرفيم - ئلؤمؤرف - گيرهك - رهگ - ئه لؤمورف - هاودهنگ - هاوبيژ ...</p>	<p>9. وشه سهره كيه كان</p>
<p>10. ناوه پۆكى گشتى كۆرس:</p> <p>ئەم بابەتە بۆ گەشەپىدانی توانا و شارەزایی قوتابیان و پىشكەوتنى ئاستى مەعریفى قوتابیان لە بارەى وشەسازىیەو دەخوینریت . وە چۆنیەتى بەکارهینانی ئەو سەرچاوه ئەكادیمیانی كە پەيوەندى بە بابەتەكەو هەیه ,ئەو بابەتەى كە پەيوەندى بە دەربرشینی وشەکانى ژيانى رۆژانه مانەو هەیه ,كە چۆن دروست دەبن , ئایا تا ئیستا برییان لە چۆنیەتى رۆنانى ئەم وشانە کردۆتەو , وە یا چۆنیەتى چونه پال لە یەكرتیان لە کاتى قسەکردندا . ئەمانە ئەو دەگەیه نیت كە بنچینهى بابەتەكە لە سەر مؤرفيم دامەزراوه و مؤرف تەوهرى سەرەكى بابەتەكەیه . بىگومان بابەتەكە چەند الیه نىكى گرنگ لە خۆ دەگرئ , كە ئەمانیش بەشەکانى (مؤرف و مؤرفيم و ئه لؤمؤرف , وشه (یه , كە هەریەكەیان گرنگی خۆیان هەیه لە قسەى رۆژانه دا . زانستى مؤرفۆلۆجى لە سەر دەمى ئەمپۆى جیهانگریدا بۆشاییه كى گەرەى ژيانى داگرى کردوو , بەتایبەتى لە بواری خویندەوهرى ئامپىرى وەك وەرگىپرانى ئامپىرى بۆ وەرگىپرانى زمانىك بە زمانىكى تر یا لە بواری پەيوەندى كردن بە ئامپىره كانى پەيوەندى و گواستنه وهرى بە هۆى ئامپىره پىشكەوتووهرى كانى سەر دەمى ئەمپۆماندا . ئەوهرى قوتابى پىويستە لەم بابەتە بيزانى و فىرى بىت , جۆره كانى مؤرفيمه كە بە چەند شىوه يهك و روويه كى جياواز دەر دەكەون وەك مؤرفيمى وشەدارپۆژ و ریزمانى و هتد . ئەوهرى زۆر گرنگە ئەمانە هەموویان تەواو كەرى یەكرتن لە زماندا , هەر لە دروست بوونى وشە تا دەگاتە پەرەگراف و دەق . . هەموو ئەمانە گرنگی خۆیان هەیه لە ژيانى مرۆف و دابىنکردنى هەىل كار لەم بواردەدا . بۆ منوونه قوتابى دەتوانئ لە بواری مؤرفۆلۆجیدا كارى وەرگىپرانى دروست ئەجنام بدات . هەر وهه ها لە بواری واتاش لە كارى شىکردنه وهرى دەقه كان و هتد وەچەندین كارى تر لە بواری زمانه وانى دەتوانئ زانستى خۆى بەكار بهینئ . جگە لەمە لە بواری چاره سەرى كيشه كانى زمان ياخود روونرت بلینى نەخوشىیه كانى زمان كە دەتوانئ وەك رىپيشاندەرئك بىت بۆ ئەو كەسانەى نەخوشى زمانىيان هەیه بەمەش قوتابى سوود بە كۆمه لگا و نەتەوه ونىشتيمان دەگەیه نئ لە هەمان كاتيشدا سوودى دەبئ بۆ پەيدا كردنى بزپۆى ژيان .</p>	
<p>11. ئامانجه كانى كۆرس :</p>	
<p>ئەم بابەت چەند ئامانجىكى گرینگ دەپىكى:</p> <p>أ- ئامانجى گشتى: ئامانج لە بابەتى ئەم كۆرسە شارەزايوونى قوتابيانە بە دروست بوونى وشەكانى زمان بە گشتى</p>	

Ministry of Higher Education and Scientific research

وشە و جۆرهكانى بە تايپەتى ،ووە چۆنپەتى بەكارهينان . جگە لەمەش ئاشنابوونی قوتابيان پۆىل زمانەکان ، که مۆفقهكانى جيهان بە شيوهى جياواز بەكاريان دەهينن ، وەهەر وەها جۆرهكانى وشە . چۆنپەتى هەلۆهشاندنەوهى وشەکان و بەرامبەر کردنەوهى مۆرف و مۆرفيم . جگە لەمانە لەم بابەتە قوتابيان ئاشنا دەبن بە چەند زاراوهيهكى تازه که تا ئیستا لە قوناغەكانى پيشوى خویندنى بەر گوئی نەکهوتووہ ، ... هتد وە جياکردنەوهيان مۆرفيم و برگە و وشەى ئاسايى، وە ديارىکردنى مۆرفيمەكانى وشەيهكى ديارىکراو ، دواتر خستنه پوووى پەيوەندى ئاستى مۆرفۆلۆجى بە ئاستەكانى وەك واتا و سينتاکس و فۆنۆلۆجى، جگە لەمانە ياسا كانى چونه پاليهكى مۆرفيمەکان زمانى كوردى و چەندین بابەتى تری بەسود ، که بۆ داروۆزى کارى قوتابيان یلّ دەبينن.

12. ئەرکەكانى قوتابى :

لە خویندنى ئەم سالدا قوتابى پيويستە چەند ئەرکێک جيبه جى بکات بەرى وەبهرایهتى دلّنى ايى چۆرى و متمانه بهخشىن ئامادەبوونی قوتابى لە کات وساتى خۆيدا ، دواى مامۆستا قوتابى بۆى نييه بيته ژوورەوه ، تەنها وانەى يەكەم نەبى که بە هۆى قەرەبالغى ريگا بۆى هەيه دواى 10 خولەكيش بيته ژوورەوه و قبول دەكرى .

- پيويستە لە سەر هەر قوتابىيەك راپۆرتيک ئامادە بکات ، بە مەرجيک ژمارەى سەرچاوهكانى لە (5) سەرچاوه کهمرت نەبى .
- دەبى قوتابيان رۆژانە ئامادەبن بۆ تاقیکردنەوهى (کویزى رۆژانە •) .
- بە هيچ شيوهيهك قوتابى بۆى نييه لە پۆلدا مۆبايل بەکار بهينى .
- لە کاتى تاقیکردنەوه مۆلّت وەرناگرييت تەنها بە ريگای مۆلّتى دکتۆر نەبى .
- ئەگەر قوتابيان لە تاقیکردنەوهيهك خراب بوون ،دەتوانن بە کۆى دەنگ تاقیکردنەوهيهكى تر ئەجنام بەدەن بە مەرجيک هەموو تاقیکردنەوهکان کۆ دەکړينهوه ، نەك کاميان باشرتبوو ئەو هەلبژێردریت .

13. رپگەى وانەوتنەوه :

- بۆ وانە وتنەوهيهكى زانستيانە و بە سود لەم بابەتە، پيويستە ئەم رپگايانە بگرينه بەر:

- 1- دابەشکردنى کات لە کاتى وانە وتنەوهدا
- 2- وانەکه لە رپگەى داتاشۆ پوون دەکړيتهوه
- 3- بەکارهينانى هۆيهكانى فيترکردن، وەکو: تەختە سپى، قەلەمى رەنگاو رەنگ، پرسپيار و وەلام گفتوگۆى زانستى.

14. سیستەمی ھەلسەنگاندن:

تێبینی : منرەى كۆششى سالنە (40) منرەى كە بەم شىۆهه دابهش دەكریٲ : ھەر تاقىكردنەوھه كە لە سەر (10) منرە دەبیٲ , كە كۆى تاقىكردنەوھەكان دەكاتە (30) منرە .) 10 (منرەى ماوھش و تابیەت دەكریٲ بە چالكى ناو پۆل و ئەو ئەركانەى كە بە قوتابى دەسپێردرئ , وەك راپۆرت وە یا ھەر چالكى و گفتوگۆیەكى ناو پۆل یا ھەر چالكىەك كە پەيوەندى بە بابەتەكەوھەبیٲ , لە گەل ئامادەبوونى قوتابیان لە ناو پۆل دا .) 60 (منرەش دەمینیٲتەوھە بۆ تاقىكردنەوھى كۆتایى سال .

15. دەرئەنجامەكانى فێربوون:

ئامانجى سەرەكى ئەم بابەتە بۆ فێربوونى قوتابیە لە بارەى وشەىى زمانى مرؤف . وە چۆنییەتى دروست بوونیان . وە چۆنییەتى چوئە پال یەكى مۆرفیمەكان و كارتىكردنیان لە یەكرت . ھەر وەك پێشترتیش بامسان كرد , قوتابى بە خویندى ئەم بابەتە شارەزایى زۆر پەیدا دەكات دەربارەى جیاوازی زمانەكان , كە دەكرئ لە بازاری كار بۆ كارى وەرگێرانى دروست سووى یل وەرگێرئ و بە تابیەتى بۆ فێربوونى زمانى كوردى لە الیەن غەیرە كوردەكانەوھ . وە یاخود چۆنییەتى لىكدانى مۆرفیمەكان , وەشیکردنەوھى زمان و دەقەكان , كە ئەمە زیاتر لە بواری ھەوالگری و سیاسیدا ئەجنامدەدرئ . لەم بابەتەدا قوتابى گەىل شتى نوئ فێردەبئ كە لە قوئاغەكانى پێشوتردا نەیانزانىوھ . وەك وشە تابیەتیەكانى وشە وە پۆلە زمانەكان و و چۆنییەتى دروست بوونیان و بەشەئاخواتنەكانیش دەستنیشان دەكەین , وەیا چەندین بابەتى تری وەك گۆرانی وشە و بەھای وشەكانى زمان , جگە لەمانە فێرى چەندین زانیارى تر دەبنى دەربارەى وشە , كە پێشتر نەیانىوھ .

16. لیستی سەرچاوه بنەرەتیەكان

1 : ئەو رەمحانى حاجى مارف , وشە پۆنان لە زمانى كوردیدا , كۆرى زانیارى كورد/بەغدا 1977,

2 — موسعود حممد , چەند حەشارگەيەكى پێزمانى كوردى , كۆرى زانیارى / بەغدا , 1976

3 — كەوسەر عزیز امحد , بریدۆزى مۆرفیم و ھەندئ الیەنى وشەسازى كوردى , نامەى ماستەر , ك. ئاداب , ز . سەلھەدین , 1990

4 — حممد معروف فتاح , كار پۆلنى كردن بە پێى پۆنان , پ . نوئ , ژ / 121

5 — ئازاد ئەمنى فەرەج , مۆرفیمەكانى (ھ) (لە دیالیكتى كرمانجى خواروو , نامەى ماستەر , ك. پەرورەدە , ز . بەغدا , 1998 .

6 — ئەورەمحانى حاجى مارف , پێزمانى كوردى , ب 1 /) ناو (كۆرى زانیارى , بەغدا , 1979

7 — دلشاد حممد غەریب , مۆرفیمەكانى (بە) (لە دیالیكتى كرمانجى خواروو زمانى كوردیدا , نامەى ماستەر , ك. پەرورەدە , ز . بەغدا , . 2004

8 — رەفیع شوانى , وشەسازى زمانى كوردى , چ 1 2011 , چ 2 2014 . بەرئ و ھبەراى ھتى دلنى ایى چۆرى و متمانە بەخشىن — سەالم ناوحوئ , زمانەوانى , ب 1 / , چاپخانەى منارە , 2008

<p>10 — صباح رشيد قادر , هاوييژى و فره واتايى له گريه كدا , نامهى ماستهر , ك. زمان , ز. سليمانى , . -2000</p> <p>11- صباح رشيد قادر , چهند اليه نيكي مؤرفۆلۆجى , چاپخانهى پوون , سليمانى , 2006 12 . — عبدالله حسنى رسول , ناكردن له زمانى كورديدا , نامهى ماستهر , ك. پهروه رده , ز. بهغدا , 131991 . — عبدالله حسنى رسول , مؤرفيمه كانى پيزمانى كار , نامهى دكتورا , ك. ئاداب , ز. سهالهدين , . 14 1995 . — فتاح مامه , هاودهتگ له زمانى كورديدا , نامهى ماستهر , ك. ئاداب , ز. سهالهدين , . 15 1989 . — فاروق عمر محمد , وشه سازى له زمانى كور ديدا , كۆپى زانيارى / بهغدا , بهرگى 3 / بهشى دووهم 161975 . —</p> <p>كهوسهر عزيز , بريدۆزى مؤرفيم و ههندى اليه نى وشه سازى كوردى , نامهى ماستهر , ك. ئاداب , ز. سهالهدين , 17 1990 . — محمد معروف فتاح , پرتك و گريه ك , ز. سهالهدين , ز 7 , 181999 . — وريا عمرئمنى , ئاسۆيه كى ترى زمانه وانى , ئاراس , 192004 . — بازيان يونس حمى الدين , نامهى ماستهر , ك. زمان , ز. سهالهدين , 202008 . — امحد خمتار , دراسه الصوت الغوى , 21 1976 . — فريدينال دى سوسور , علم الغه العام , ت/ يوئيل يوسف , بغداد , 1985 22 . — محمد حسن عبدالعزيز , مدخل ايل علم الغه , دار النمر , 1983 .</p>	<p>17. بابته ته كان</p>
<p>ناوى مامۆستا</p> <p>هه ژار قادر اسماعيل دووشه ممه 1 كاتژمير پينج شه ممه 2 كاتژمير</p>	<p>ههفتهى يه كه م : چهند رينمايه كى گشتى بۆ قوتابيان ده باره ي كۆليژو خويندى كۆليژ... هتد باسى زمان كه خۆى ده بينيته وه له چهند پيناسه يه كى زمان و شيكرده وه يان و دابه شكردى زمان بۆ چهند ئاستيك و باسكردى هه ريه كه يان به كورتى , كه ئامانج لئيان چۆنيه تى وه رگرتنى پسپۆرييه له زمان . ههفتهى دووهم : وشه سازى چيه ؟ جايوازى له گه ل زاراوه ي مؤرفۆلۆژى له باره ي وشه , وشه و به شه كانى ئاخوتن , به هاى وشه كان</p>

	<p>☐ ههفتهی سییه م : چه ندپیناسه یهك بۆ وشه</p> <p>ههفتهی چواره م : هه یكه یل زمان ، دریزه ی</p> <p>☐ هه یكه یل زمان</p> <p>☐ تاقیکردنه وه ی یه كه م)</p> <p>☐ پینج شه ممه 2 کاتزمیر</p> <p>☐</p> <p>ههفتهی پینجه م : قوناغه کانی گۆرانی وشه و</p> <p>☐ له ناوچوونیان</p> <p>☐ دریزه ی قوناغه کانی گۆرانی وشه و له ناوچوونیان</p> <p>☐</p> <p>ههفتهی شه شه م : دابه شکردنی زمانه کان به پیی</p> <p>☐ ئاستی مۆرفۆلۆجی</p> <p>☐ پۆلکردن زمانه کان له سه ر بنه مای مۆرفۆلۆجی</p> <p>☐</p> <p>☐</p> <p>ههفتهی حه فته م : دریزه ی پۆله زمانه کان و</p> <p>☐ شیکردنه وه و منوونه هینانه وه</p> <p>☐</p> <p>ههفتهی هه شته م : جۆره کانی وشه له رووی</p> <p>☐ پیکهاتنه وه</p> <p>☐</p> <p>ههفتهی نۆیه م : وشه ی لیکدراو و پۆله کانی وشه ،)</p> <p>☐ (تاقیکردنه وه ی دووم</p> <p>☐</p> <p>ههفتهی ده یه م : دریزه ی پۆله کانی وشه و</p> <p>☐ شیکردنه وه ی منوونه کان</p> <p>☐</p> <p>ههفتهی یازده م : به شه ئاخاوتنه کان له زمانی</p> <p>☐ (کوردی دا ،) ناو</p>
--	---

Ministry of Higher Education and Scientific research

	<p>□ هفتەى دوازدهم : بەشە ئاخوتنى (جىناو بەشە ئاخوتنى) ئاوه ئناو (، بەشە ئاخوتنى) □ (ئاوه لكار □ ، بەشە ئاخوتنى) چاوك (، ئامراز و ژماره □ هفتەى سىزدهم :كار له رووى هيزه وه ، فرمانى □ ، داخوازى ، بكار ناديار هفتەى چواردەم : (تاقىكردنه وهى كوٽايى وەرز)</p>
	<p>18. بابەتى پراكتىكى پراكتىككردنى كەرەستەكانى وشەسازى (مؤرف ، مؤرفىم ، وشە ، گرى، پسته ...هتد) له نيو دەرووبەرى نا زمانى و نمونه هينانه وه بۆيان.</p>
<p>19. پرسىارى نمونه يى:</p> <p>1- پىناسەى وشە و مؤرفىم بكة و گرىنگرىن ئەرکهكانى بژمىره . 2- جىاوازى مؤرف و مؤرفىم و ئةلؤمؤرف بكة به نمونه وه. 3- جىاوازى گىرهكى وشە دارىژ و رىزمانى له چىدايه ؟ به نمونه وه وه لامه كهت ده وله مه ند بكة .</p>	
<p>20. تىببىنى تر</p>	